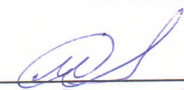

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Факультет інженерно-педагогічної освіти
Кафедра професійної освіти та технологій за профілями

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри професійної освіти
та технологій за профілями

Олексій МЕЛЬНИК
« 25 » 08 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК08 ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ

Галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

Спеціальність **015.39 Професійна освіта. Цифрові технології**

Освітня програма **Професійна освіта (Комп'ютерні технології)**

Умань – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Професійна мобільність» для здобувачів вищої освіти спеціальності 015.39 Професійна освіта. Цифрові технології.

Розробник: Малишевський О. В., доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри професійної освіти та технологій за профілями

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри професійної освіти та технологій за профілями

Протокол № 1 від 25 серпня 2023 року

Завідувач кафедри ПО та ТП

 Мельник О. С.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету інженерно-педагогічної освіти

Протокол № 1 від 30 серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії факультету інженерно-педагогічної освіти

 Кравченко Л. В.

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3/90	3/90
Курс	1	1
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:	90	90
Аудиторні:	30	10
Лекційні	12	4
Семінарські / Практичні	18	6
Лабораторні		
Самостійна робота	45	65
Індивідуальні завдання	15	15
Форма семестрового контролю	залік	залік

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Професійна мобільність» є підготовка майбутніх фахівців професійної освіти до оволодіння знаннями у необхідному обсязі для розуміння найважливіших положень сучасних теорій формування професійної мобільності, а також формування компетентностей, що сприяють підвищенню рівня готовності до професійної мобільності.

Основними завданнями дисципліни «Професійна мобільність» є:

- розкрити найбільш значущі напрями сучасних і класичних теорій формування професійної мобільності;
- сформувати усвідомлене розуміння здобувачами освіти сутності, принципів і моделей професійної мобільності та її значення для професійного становлення майбутнього фахівця;
- сформувати позитивну мотивацію до моделювання та реалізації індивідуальної стратегії професійного зростання;
- стимулювати рефлексію магістрів та ціннісне ставлення до діяльності в галузі професійної освіти, спрямовані на розвиток якостей професійно мобільного фахівця;
- спрямувати магістрів на творчий пошук у процесі освітньої діяльності;
- сформувати навички суб'єкт-суб'єктної взаємодії як особистісно значущої комунікативної характеристики майбутнього фахівця;
- сформувати мобільного фахівця через самопізнання особливостей власного професійного розвитку, активізацію умінь мобілізувати власний потенціал у ситуації вибору і потреби у саморозвитку, саморегуляції.

3. Компетентності та програмні результати навчання за ОП

Компетентності за ОП:

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);
- здатність працювати в міжнародному контексті;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
- здатність до міжособистісної взаємодії;
- здатність застосовувати і розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру і проблем професійної освіти;
- здатність аналізувати, прогнозувати, критично осмислювати проблеми у професійній освіті, приймати ефективні рішення щодо їх розв'язання;
- здатність розробляти і реалізовувати проекти у професійній освіті, у тому числі міждисциплінарні, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення;
- здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності;
- здатність до організації комунікативних процесів та продуктивної співпраці у професійній діяльності.

Програмні результати навчання за ОП:

- знання на рівні новітніх досягнень основних концепцій сталого розвитку суспільства, освіти і методології наукового пізнання у сфері професійної освіти;
- здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію, здійснювати ділову комунікацію і доносити зрозуміло і недвозначно свої думки та аргументи до фахівців та широкого загалу, вести професійну дискусію;
- здатність вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення і презентації результатів професійної діяльності, досліджень та проектів;
- здатність обирати оптимальну стратегію колективної діяльності, міжособистісного спілкування та взаємодії для реалізації комплексних проектів у професійній освіті та міждисциплінарних проектів з урахуванням етичних, правових, соціальних та економічних аспектів;
- здатність здійснювати у науковій та професійній літературі, базах даних, інших джерелах пошук необхідної інформації з професійної освіти і дотичних питань, систематизувати, аналізувати та оцінювати відповідну інформацію;
- здатність вибудовувати власний імідж успішного професійно мобільного фахівця в галузі професійної освіти, застосовувати ефективні управлінські моделі та технології у професійній діяльності;
- знання принципів управління персоналом та ресурсами, основні підходів щодо прийняття рішень й упровадження сучасних систем менеджменту у професійній діяльності.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи професійної мобільності

Тема 1. Професійна мобільність у стародавніх суспільствах та середньовіччі.

Стародавні міста як центри державного управління. Соціальна складова професійної мобільності. Стихійна мобільність. Мобільність, частково підтримувана владою. Примусова мобільність. Психологічна складова мобільності у стародавні часи. Соціальна мобільність Афін. професійна мобільність у Стародавньому Римі. Професійна мобільність у середньовічному суспільстві. Вплив релігії на уявлення про професійну мобільність. Зміна професій у середньовічній Західній Європі. Розвиток науки та її вплив на становлення професійної діяльності. Інтелектуальна професійна мобільність.

Тема 2. Мобільність спеціаліста у болонському процесі.

Ключові положення Болонської декларації. Цілі Болонського процесу. Хронологія етапів Болонського процесу. Принципи розвитку Болонського процесу.

Тема 3. Професійна мобільність: сутність, методологічні підходи, проблематика.

Генезис поняття «професійна мобільність». Типи мобільності. Різні підходи щодо тлумачення поняття «професійна мобільність». Методологічні підходи дослідження професійної мобільності. Чинники, значення й функції системного підходу. Ключові положення педагогічної синергетики. Професійна мобільність у контексті суб'єктно-діяльнісного підходу.

Тема 4. Формування професійної мобільності.

як актуальна проблема педагогічної теорії і практики.

Проблеми сучасної професійної освіти. Європейський досвід підготовки фахівців професійної освіти. Професійна освіта: її сутність та особливості. Роль професійної освіти у формуванні професійної мобільності. Негативні і позитивні чинники розвитку професійної освіти та їх вплив на формування професійної мобільності студентів.

Змістовий модуль 2

Формування професійної мобільності фахівців професійної освіти

Тема 5. Закономірності й принципи формування професійної мобільності у фахівця професійної освіти.

Закономірності формування професійної мобільності у фахівця професійної освіти. Цілі і функції підготовки фахівця у галузі професійної освіти. Принципи формування професійної мобільності фахівця професійної освіти.

Тема 6. Готовність до професійної мобільності фахівців професійної освіти, її сутність і структура.

Готовність до діяльності. Сутність поняття готовність до професійної мобільності. Структурні компоненти готовності до професійної мобільності фахівців професійної освіти. Мотиваційно-ціннісний компонент та його показники. Зміст когнітивного показника, його показники. Праксеологічний компонент та його показники. Сутність і показники рефлексивно-прогностичного компоненту.

Тема 7. Шляхи проектування професійної мобільності фахівців професійної освіти.

Інтеграція змісту підготовки фахівців професійної освіти. Етапи формування професійної мобільності. Практичний досвід формування професійної мобільності. Проектна діяльність, проектна технологія, проектування. Типи проектів для розвитку професійної мобільності. Типізація проблемних методів навчання фахівців професійної освіти. Дискусії. рольове моделювання. проблемні ситуації. Навчання на межі хаосу. Інноваційні ігри. Імітаційні вправи.

Тема 8. Методика діагностування готовності до професійної мобільності.

Рівні сформованості компонентів готовності до професійної мобільності. Методика діагностування якісних і кількісних показників готовності до професійної мобільності у майбутніх фахівців професійної мобільності.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи професійної мобільності												
Тема 1. Професійна мобільність у стародавніх суспільствах та середньовіччі.	9	2	2			5	8					8
Тема 2. Мобільність спеціаліста у болонському процесі.	8		2			6	8					8
Тема 3. Професійна мобільність: сутність, методологічні підходи, проблематика.	9	2	2			5	12	2	2			8
Тема 4. Формування професійної мобільності як актуальна проблема педагогічної теорії і практики.	7		2			5	8					8
Разом за змістовим модулем 1	33	4	8			21	36	2	2			32
Змістовий модуль 2.												
Формування професійної мобільності у фахівців професійної освіти												
Тема 5. Закономірності й принципи формування професійної мобільності у фахівця професійної освіти.	10	2	2			6	8					8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 6. Готовність до професійної мобільності фахівців професійної освіти, її сутність і структура.	10	2	2			6	10	2				8
Тема 7. Шляхи проектування професійної мобільності фахівців професійної мобільності.	10	2	2			6	10		2			8
Тема 8. Методика діагностування готовності до професійної мобільності.	12	2	4			6	11		2			9
Разом за змістовим модулем 2	42	8	10			24	38	2	4			33
Усього годин	75	12	18			45	75	4	6			65
Модуль 2												
ІНДЗ						15						15
Усього годин	90	12	18			60	90	4	6			80

6. Теми семінарських занять

№ п/п	Тема	Кількість годин	
		денна	заочна
1	2	3	4
1.	Професійна мобільність у стародавніх суспільствах та середньовіччі.	2	
2.	Мобільність спеціаліста у болонському процесі.	2	
3.	Професійна мобільність: сутність, методологічні підходи, проблематика.	2	2
4.	Формування професійної мобільності як актуальна проблема педагогічної теорії і практики.	2	
5.	Закономірності й принципи формування професійної мобільності у фахівців професійної освіти.	2	
6.	Готовність до професійної мобільності фахівців професійної освіти, її сутність і структура.	2	
7.	Шляхи проектування професійної мобільності фахівців професійної освіти.	2	2
8.	Методика діагностування готовності до професійної мобільності.	4	2
	Всього	18	6

7. Самостійна робота

Самостійна робота включає такі форми: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання, у зв'язку з цим складання їх конспектів, планів, тез; поглиблене вивчення наукової, психолого-педагогічної, методичної літератури на задану тему; підготовка до виступу з доповідями, звітами, повідомленнями, рефератами; виконання письмових контрольних або тестових завдань.

№ п/п	Тема	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Професійна мобільність у стародавніх суспільствах та середньовіччі.	5	8
2.	Мобільність спеціаліста у болонському процесі.	6	8
3.	Професійна мобільність: сутність, методологічні підходи, проблематика.	5	8
4.	Формування професійної мобільності як актуальна проблема педагогічної теорії і практики.	5	8
5.	Закономірності й принципи формування професійної мобільності у фахівців професійної освіти.	6	8
6.	Готовність до професійної мобільності фахівців професійної освіти, її сутність і структура.	6	8
7.	Шляхи проектування професійної мобільності фахівців професійної освіти.	6	8
8.	Методика діагностування готовності до професійної мобільності.	6	9
	Всього	45	

8. Індивідуальні науково-дослідні завдання

Індивідуальні завдання забезпечують якість підготовки здобувачів вищої освіти. Індивідуальні завдання є одним із видів самостійної роботи і носять дослідницький характер. Метою індивідуальних завдань є дослідження теоретичних і практичних проблем з дисципліни «Професійна мобільність», уміння опанувати і застосовувати сучасні освітні технології. Науково-дослідна робота з дисципліни «Професійна мобільність» сприяє розвитку пошукової та дослідницької діяльності, формуванню умінь ефективного використання методів наукових досліджень на практиці.

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ)

1. Професійна мобільність у контексті концепції неперервної освіти: досвід країн Скандинавії.
2. Розвиток професійної мобільності: досвід європейських країн.
3. Мобільність як соціально-психологічна категорія.
4. Причини та мотиви трудової міграції.
5. Позитивні та негативні наслідки трудової міграції населення України.
6. Маргінальність як соціальне та психологічне явище.
7. Психологічні проблеми професійної мобільності особистості в умовах нестабільного суспільства.
8. Розвиток особистісної мобільності сучасної людини.

9. Нормативна регламентація життя та мобільність особистості.
10. Професійна мобільність особистості.
11. Сутність поняття «професійна кар'єра». Розробити проєкт «Кар'єрне зростання».
12. Ділова інноваційна гра як метод формування професійної мобільності майбутнього фахівця професійної освіти комп'ютерного профілю.
13. Кейс-метод у формуванні професійної мобільності майбутнього фахівця професійної освіти комп'ютерного профілю.
14. Розробити ділову гру, яка передбачає прояв активності у ситуації вибору.
15. Розробити ділову гру, яка передбачає ситуацію готовності встановлювати нові зв'язки і контакти із суб'єктами професійної діяльності.
16. Розробити проєкт «Планування кар'єри».
17. Розробити проєкт «Самовдосконалення у професійному становленні».
18. Розробити проєкт «Презентація особистісних здібностей у ситуації зміни професії».

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни застосовуються інноваційні педагогічні (проектна, інтерактивна, індивідуалізації та диференціації, проблемна тощо) та інформаційно-комунікаційні (мультимедійні, комп'ютерні, мережеві та дистанційні курси) технології. Названі технології передбачають використання таких методів навчання, як:

- словесні (розповідь, пояснення, бесіда, лекція, лекція-візуалізація, проблемна лекція, дискусія);
- наочні (демонстрація презентацій, відео матеріалів);
- практичні (спостереження, розв'язування педагогічних задач, метод ситуаційно-рольових ігор; метод ситуаційного аналізу; проблемне навчання; відпрацювання навичок; частково-пошуковий метод; дослідницький метод, інтерактивне навчання).

10. Методи контролю

Для оцінювання навчальних досягнень студентів використовуються такі методи контролю: усне опитування, поточне оцінювання, короткочасні письмові самостійні роботи, підсумковий (електронний) тест, оцінювання активності під час аудиторних занять, оцінювання есе, ІНДЗ та самостійних робіт.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Сума балів за національною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності
1	2	3	4	5
90–100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	Високий (творчий)
82–89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Достатній (конструктивно-варіативний)
75–81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.	
69–74	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	Середній (репродуктивний)
60–68	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за низький, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивно-продуктивний)

1	2	3	4	5
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів об'єктів.	

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	Сума (max)
T1–T4	T5–T8		
40	45	15	100

13. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
69–74	D	задовільно	
60–68	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Рекомендована література

Основна

- Коберник О., Прищепа С., Гагарін М. (2020). Формування професійної компетентності майбутнього педагога: теорія і практика. Умань: Візаві
- Малишевський, О. В. (2020). Формування професійної мобільності майбутнього інженера-педагога комп'ютерного профілю: теоретичні і методичні засади. Умань: Видавець «Сочінський М. М.».
- Малишевський, О. В. (2022). Професійна мобільність здобувача вищої освіти : навч.-метод. посібник. Умань: Візаві.

Ничкало Н. Г., Радкевич В. О., Щербак О. І. (2013). Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; Кіровоград: Імекс-ЛТД

Допоміжна

- Байда С. П. (2020) Психологічні чинники формування позитивного іміджу молодого викладача педагогічного закладу вищої освіти. Умань: Візаві.
- Балакірева, О. М. (Ред.). (2014). Процеси соціальної мобільності в сучасному українському суспільстві. Київ: ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України».
- Біль, М. М. (2016). Мобільність населення: теоретична сутність і видова різноманітність. *Економіка і суспільство*, 7, 645–652.
- Брюханова, Н. О. (2007). Про діяльнісний підхід до формування змісту підготовки інженерно-педагогічних кадрів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* (Вип. 17, с. 148–162). Харків: УПА.
- Вороновська, Л. П. (2016). Формування професійної мобільності майбутніх фахівців комунального господарства. (Дис. канд. пед. наук). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків.
- Герасимова, І. Г. (2015). Формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери. Л. Б. Лук'янова (Ред.). Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К».
- Даньшева, С. О., Журавльов, Ю. В., & Череднік, Д. Л. (2015). Освіта для кар'єри: на шляху до формування професійно мобільного фахівця. Варшава: Diamond trading tour. Взято з http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/monogr_danishev_2016.pdf.
- Зайченко І. В. (2016) Теорія і методика професійного навчання. Київ: Ліра-К.
- Іванченко, Є. А. (2014). Професійна мобільність майбутніх фахівців. Одеса : СМІЛ.
- Клименко Ю. А. (2011) Професійна мобільність майбутніх учителів у країнах Євросоюзу. Умань.
- Коваленко, О. Е., Брюханова, Н. О., Гирич, З. І., Кулешова, В.В., & Прохорова, О.О. (2008). Дидактичні основи професійної освіти. Харків: ВПП Контраст.
- Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року. № 419-р. (2019). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>.
- Ничкало, Н. Г. (2008). Трансформація професійно-технічної освіти України. Київ: Педагогічна думка.
- Павлиш, Т. Г. (2018). Розвиток професійної мобільності викладачів інформатики у системі науково-методичної роботи коледжів. (Дис. канд. пед. наук). Хмельницький національний університет, Хмельницький.
- Пріма, Р. М. (2009). Формування професійної мобільності майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика. Дніпропетровськ: ІМА-прес.
- Про вищу освіту. № 1556-VII. (2014). Взято з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

- Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. № 1341. (2011). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.
- Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність. № 579. (2015). Взято з <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/248409199>.
- Про Концепцію Національної програми інформатизації. № 75-98-ВР. (1998). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>.
- Про Національну доктрину розвитку освіти. № 347/2002. (2002). Взято з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
- Про освіту. № 2145-VIII. (2017). Взято з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- Про професійну (професійно-технічну) освіту. № 1556-VII. (2014). Взято з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Саух, П. Ю. (Ред.). (2011). Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка.
- Сачук, Ю. (2017). Формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки. (Дис. канд. пед. наук). Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк.
- Свириденко, Д. Б. (2014). Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова.
- Сушенцева, Л. Л. (2011). Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика. Н. Г. Ничкало (Ред.). Кривий Ріг: Видавничий дім.
- Товканець Г., Атрощенко Т., Барна Х. (2015). Професійна підготовка майбутнього педагога в умовах сучасної освітньої парадигми. Київ: Кондор.
- Хом'юк, І. В. (2012). Теоретико-методичні засади формування базового рівня професійної мобільності майбутніх інженерів. Вінниця: ВНТУ.

15. Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: www.mon.gov.ua.
2. Сайт Верховної Ради України: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
3. Сайт ЗАТ «Інформтехнологія»: <http://www.nau.kiev.ua/>.
4. Національна бібліотека України ім. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
5. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого: <https://nlu.org.ua/>.
6. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського: <https://dnrb.gov.ua/ua/>.
7. Державна науково-технічна бібліотека України: <https://dntb.gov.ua/>.
8. Обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка Черкаської обласної ради: <http://library.ck.ua/>.